

Az erdei vetőmagvak értékének meghatározása és az erdei magvak ellenőrzése.

Közli: Pé c h Kálmán m. kir. h. erdész.

Az erdei vetőmag beszerzése tekintetében ugyan ma már nálunk is sokan követik azt a leghelyesebb eljárást, hogy a szükségelt készletet saját erdejükben maguk állítatják elő, mind a mellett még mindig igen nagy összegek vándorolnak évenként külföldre a kisebb és nagyobb erdőbirtokosok által megrendelt erdei vetőmagvak ára fejében.

Ilyenkor a megrendelő birtokos legtöbbszörre a magkeskedő jó hírnevére bizza magát, próbát nem kér, hanem megbizik a sokat ígérő hirdetményekben; a megérkező magot nem vizsgálja meg elvetés előtt, hanem legfeljebb csak akkor panaszkodik rosszasága ellen, ha vetései hézagosak maradnak.

Pedig, hogy e tekintetben éppen nem felesleges az óvatosság és elővigyázat, azt nem szükséges hosszasan bizonygatni. Elég utalni e tekintetben az erdei vetőmagvak aránylag magas árára és másfelől arra a sokszor s talán mindenki által tapasztalt tényre, hogy a kereskedésekből szerzett mag jósága néha felét sem éri el az ígért százaléknak.

Tény azonban másfelől az is, hogy ez idő szerint az erdőbirtokosok, ha komolyan utánna néznének a dolognak sem volnának képesek magukat teljesen biztosítani a gyakran előforduló csalások ellen.

Érdekesnek és tanulságosnak tartjuk ezért megismertetni a mi közönségükkel is azt a javaslatot, melyet e tekintetben a bécsi cs. kir. gazdasági egyesület magellenőrző állomásának vezetője dr. Weinzierl T. ajánl az erdőgazdák figyelmébe.

Valamely vetőanyag értékének megállapításánál — mondja dr. Weinzerl — először is az a kérdés merül fel, hogy a magvak, mely tulajdonságaira kell főképen tekintettel lenni? más szóval: a minőség meghatározásánál mely momentumok tekintendők irányadóknak? A magvak egyik legfontosabb tulajdonságául annak csirázóképessége van általában elismerve, a minthogy jelenleg az erdei mag árukkal — különösen fenyőmagvakkal — való kereskedésben majdnem általános szokás az egyes ajánlatoknál a csirázó képességet is százalékokban kifejezve kitenni.

Még is akad nem egy erdőgazda, ki a vetőmag jóságát csak a saját maga által tapasztalt külső ismertető jelekből itéli meg és csiráztató kísérletet sem maga nem végez, sem mások által nem végeztet. Nem kell tehát csodálni, ha egyes magkereskedők árjegyzékeiben a fenyőmagvakra oly hihetetlen magas csirázási százalékot találunk, mivel ők az erdőgazdák azon részére számítanak, kik a hirdetett százalékszámok valódiságáról nem szoktak meggyőződni.

Ha minden vetőanyag értékének meghatározásánál már természetszerűleg is a csirázóképesség a legfontosabb tényező, azért az még sem egyedüli ismertető jele a jóságnak és csak azoknál a magvaknál elégséges, melyek a kereskedésbe rendszeren tisztán kerülnek, a milyenek például az erdei- és feketefenyő magvak. Sok más magnál azonban szükséges a tisztaság mértékének ismerete is, azaz: a tiszta magvak súlyának százalékban való kifejezése, mert a magvak elárúsítása súly szerint történik; ilyen magvak különösen a vörösfenyő, nyír, éger stb., melyek közt még a leglelkiismeretesebb tisztítás után is marad mindig bizonyos százaléka az idegen anyagoknak (szárnyak, gyanta darabok stb.)

Ezek szerint tehát valamely vetőanyag értékének megállapításánál legfőképen két tényező, úgy mint a csirázóképesség és tisztaság veendő figyelembe; e két tulajdonság egymáshoz viszonyítva az úgynevezett használhatósági érték fogalmára vezet, melyet: $\frac{T \times C}{100}$ képlet fejez ki, a hol

$$\left. \begin{array}{l} T = \text{a tisztaság} \\ C = \text{csirázóképesség} \end{array} \right\} \text{százalékokban.}$$

Ha példának okáért megvizsgált vörösfenyő mag tisztasága 90%, és csirázó képessége 40%-nak találtatott, akkor annak használhatósági értéke 36%, azaz: ezen áru 100 kg-jában van 36 kg vörösfenyő mag, melyből minden egyes szem csirázóképes.

Hogy az ilyen érték meghatározásnak gyakorlati jelentőségét is kimutassa dr. Weinzierl a mag-ellenőrző-állomáson előforduló sok eset közül, a következőt tüzetesebben ismerteti.

Egynehány magkereskedő vörösfenyőmagpróbákat ajánlott egy erdőgondnokságnak. A próbák közül csak kettő vétetett figyelembe és választatott ki szembecslés alapján, tehát minden pontosabb vizsgálat nélkül. Midőn e két próba megvizsgálás végett utólag mégis beküldetett, következő eredmény állapítottat meg:

$$\text{az } A \text{ próba} \left\{ \begin{array}{l} \text{ára 100 kg-kint 75 frt;} \\ \text{tisztasága 85\%;} \\ \text{csirázóképessége 30\%;} \\ \text{használhatósági értéke 25\cdot5\%;} \end{array} \right.$$

volt; a látszólag ugyanoly minőségű, de drágább

$$B \text{ próba} \left\{ \begin{array}{l} \text{ára 100 kg-kint 85 frt;} \\ \text{tisztasága 95\%;} \\ \text{csirázóképessége 50\%;} \\ \text{használhatósága értéke 47\cdot5\%} \end{array} \right.$$

nak találtatott. Ezek szerint 100 *kg* tiszta és 100 csirázó képességű mag ára az

A próbából 294 frt 10 kr.

a *B* „ 178 „ 90 „, úgy

hogy az *A* próba, ámbár bruttó ára 10 frrtal alacsonyabb, ténylegesen drágább, és miután e látszólag olcsóbb áru választatott ki: a tiszta és 100% csirázó képességű mag minden métermázsájáért a kellőnél 115 frt 20 krral magasabb ár fizettetett.

Ez az egy példa, melyben a számok beszélnek, elégséges lehet arra nézve, hogy az ilyenmü számítás jelentőségét, sőt szükségességét megvilágosítsa. Hogy magvak bevásárlásánál épen az erdőgazdának kell a legnagyobb elővigyázattal eljárnia, azt a fenyőmagvakért majdnem mindenütt fizetendő magas árak követelik.

Hogy a fogyasztók alkalmat találhassanak a fölhasználható vetőanyag minőségéről mindenkor meggyőződni, másrészt, hogy a magbeszerzéseknél előforduló károsodás ellen védhessék magukat: a cs. kir. Mezőgazdasági-Egyesület Bécsben egy ellenőrző-állomást létesített. Az alábbiakban röviden leírtakból különösen az erdőgazdának lesz alkalma ezen intézet életrevalóságáról meggyőződni.

Nagyobb mennyiségű erdei magvakat legegyszerűbb oly czégnél beszerezni, a mely a mag ellenőrző állomással szerződéses viszonyban áll és e szerint vevőit feljogosítja arra, hogy a szállított magvak minőségéről, melyről a czég kezeskedik — a bécsi mag-ellenőrző-állomás utóvizsgálata alapján meggyőződhessenek. Szavatolás esetén minden ilyen magkereskedő köteles az áruhoz egy ugynevezett kezeslevelet mellékelni, melyben az áru megnevezése, az eladott mennyiség, a *kg*-kinti ár, a tisztaság és csirázó képesség legkisebb százaléka — a melyért kezeskedik — kitüntetendő s mely a kereskedő által sajátkezüleg aláírandó. Az

áru megérkezése után a vevő két részre hajlatlan tanu jelenlétében egy átlag próbát vesz ki a csomagból és azt felküldi a mag-ellenőrző állomásnak utóvizsgálat végett; a tanuk a kezeslevél hátsó lapján aláírásukkal igazolják, hogy a csomagolás sértetlen, a pecsét és számok helyesek voltak.

Ha az utóvizsgálat feltűnő különbségeket, azaz a csirázóképességet illetőleg 5%-nál, a tisztaságot illetőleg 2%-nál nagyobb eltérést mutat, akkor eladó köteles minden ezen a határértéken tulmenő százalékot készpénzben megtéríteni, feltéve, hogy vevő és eladó közt más megegyezés nem történt.

Tegyük fel, hogy a kereskedő vörösfenyő magnál a fentebbi példa B próbájánál közölt értékekért — 95% tisztaság és 50% csirázó képességért — vállalt kezességet és az utóvizsgálatnál az A próba értékei — és pedig 85% tisztaság és 30% csirázóképesség — találtattak, akkor, 100 kgkint 85 frt árt feltételezve, a megtérítés akként számítatik ki, hogy először, mint megengedett eltérés, hozzáadatik a tisztasághoz 2%, a csirázóképességhez 5% és azután a szavatolt és talált használhatósági értékek közötti különbség megállapittatik.

A szavatolt használhatósági érték volt 47.5%; az utóvizsgálatnál talált használhatósági érték, az eltérések hozzáadásával, csak: $\frac{(85 \times 2) \times (30 \times 5)}{100} = 30.45\%$. Ebben az esetben tehát 17.05% térítendő meg; vagy, 100 kgkinti 85 forint alapárt felvevé, miután 1% használhatósági értéknek 1.789 forint összeg felel meg, minden bruttó 100 kg-ért 30.50 forint fizetendő vissza.

Eddig a német író előadása. Mi magyarok azt hiszem szintén tanulhatunk belőle és hasznát tudjuk venni!

Nekünk is van állami-vetőmag-vizsgáló-állomásunk Budapesten, M.-Óvártt, Debreczenben, Keszthelyen, Kassán és Kolozs-Monostoron. Ezek alapszabályaikban szintén hirdetik, hogy a magtermelők és kereskedőkkel szerződéses viszonyba lépnek; de hogy mily módok közt, — mi-képen történik a vevők és elárusítók érdekeinek megvédése, — egyáltalján ez intézeteknek szélesebb körökben való megismertetése: fölöslegesnek tűnik fel előttük. Pedig nem ártana részükről néhányszor rövid értekezésekkel vagy hirdetésekkel az erdőgazdákat felkeresni, hiszen az érdekelt közönség több mint fele része nem tud semmit ezen állomások létezéséről sem. S míg ezen fontos intézetek gyakorlati hasznosításának módja az arra szorulóknak előtt ismeretlen, addig őket az erdőgazdák bizony nem fogják felkeresni s addig hiába várjuk magkereskedésünk javulását!

Egyesületi közlemények.

Az országos erdészeti egyesület 1890. évi január hó 25-én tartott rendes választmányi ülésének jegyzőkönyve.

Jelen voltak: Gróf Tisza Lajos elnök ő excellentiája; Bedő Albert első alelnök; Belházy Emil, Eleöd Józsa, Ghyeczy Emil, Máday Izidor, Vanke Sándor választmányi tagok; Galambos Béla, Kondor Vilmos, Lavotta Albert, Rochlitz Dezső, Szladek Ernő, Temesváry Béla és Tomcsányi Gusztáv egyesületi tagok és Horváth Sándor titkár. Hoffmann Sándor és Kallina Károly választmányi tagok hivatalos elfoglaltságuk miatt nem jelenhettek meg az ülésen.

I. A pénztár állásáról a titkár a következőket jelenti:

Az egyesület 1889. évi pénztári naplója a még le nem zárt pótkelzés végett nem tüntetvén ki még a folyó évi számadásba